

DOI: 10.32999/ksu2307-8030/2019-33-10

УДК [32+33]:001.8

Чорний О.В.*кандидат філософських наук,
докторант кафедри маркетингу та аграрного бізнесу
Вінницького національного аграрного університету*

ЕКОНОМІЧНА НАУКА ТА ПОЛІТОЛОГІЯ: МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ

Стаття містить розгляд суттєвих особливостей пов'язаних з розробкою економічної політики. В межах роботи приділяється посилена увага можливості створення раціонально обґрунтованої моделі економічного розвитку. Міждисциплінарні зв'язки між політологією та економічною наукою, стосуються також соціології та наукової діяльності. Виявлено, що дослідження можливостей міждисциплінарної взаємодії потребує посиленої уваги до створення спільної термінології, методології та категоріально-понятійного апарату. У зв'язку з цим необхідно залучити різноманітні зацікавлені сторони, такі як державні організації, приватний бізнес, громадянське суспільство, професійні асоціації. Широка інклюзія стейкхолдерів допоможе знайти комплексний підхід до проблем економічного розвитку, а також становлення ліберальних цінностей та інститутів.

Ключові слова: економічна наука, політологія, економічна політика, економічний розвиток, міждисциплінарність.

Черный О.В. ЭКОНОМИЧЕСКАЯ НАУКА И ПОЛИТОЛОГИЯ: МЕЖДИСЦИПЛИНАРНЫЕ СВЯЗИ

Статья содержит рассмотрение существенных особенностей связанных с разработкой экономической политики. В рамках работы уделяется усиленное внимание возможности создания рационально обоснованной модели экономического развития. Междисциплинарные связи между политологией и экономической наукой, относятся также социологии и научной деятельности. Вывявлено, что исследование возможностей междисциплинарного взаимодействия требует усиленного внимания к созданию совместной терминологии, методологии и категориально-понятийного аппарата. В связи с этим необходимо привлечь различные заинтересованные стороны, такие как государственные организации, частный бизнес, гражданское общество, профессиональные ассоциации. Широкая инклюзия стейкхолдеров поможет найти комплексный подход к проблемам экономического развития, а также становления либеральных ценностей и институтов.

Ключевые слова: экономическая наука, политология, экономическая политика, экономическое развитие, междисциплинарность.

Chornyi Oleh. ECONOMICS AND POLITICAL SCIENCE: INTERDISCIPLINARY CONNECTIONS

Interdisciplinary study of the interaction between political science and economics is one of the most fruitful research areas in modern science. Development of theoretical frames and finding of practical solutions have strong connections with interdisciplinary theory and methodology. The purpose of the paper is analysis of specific problems related to interaction between economics and political science. The article provides an overview of the essential features associated with the development of economic policy. In the work, attention is paid to the possibility of a rationally sound model of economic development creation. Interdisciplinary links between political science and economics are also relevant to sociology and scientific research. It has been found that the study of the possibilities of interdisciplinary interaction requires intensified attention to the creation of common terminology, methodology and categorical-conceptual apparatus. In this connection, it is necessary to involve various stakeholders, such as state organizations, private business, civil society, professional associations. Wide inclusion of stakeholders will help to find a comprehensive approach to the problems of economic development. Inclusion of various stakeholders includes different social backgrounds and professional knowledge. Complex development problems have interdisciplinary dimension which manifests itself as a combination of different theories, methodology and terminology. As a prerequisite to successful development specialist must strongly rely on interdisciplinary approach. Integration of knowledge from economics and political science results in different theoretical approaches and practical solutions related to economic development, economic policy and economic strategy. To achieve complex aims government must cooperate with academic institutions in order to reach sustainable development. Thus, domestic interdisciplinary tradition must be updated in order to be competitive on a global knowledge market. Renovation of interdisciplinary theory and methodology can serve as a catalyst of scientific productivity.

Keywords: economics, political science, economic policy, economic development, interdisciplinarity.

Постановка проблеми. За більше ніж чверть століття Україна здійснила чимало реформ, спрямованих на створення та розвиток ринкової економіки. Перехід від командно-адміністративної економіки та відповідної економічної політики, в великій мірі, відбувається завдяки злагодженій роботі керівництва держави, а також провадження відповідної політики. Політична сфера життя держави є однією з найважливіших сфер, що стосується розвитку економічного життя в державі. Саме тому, однією з найактуальніших проблем наразі є знаходження розумного співвідношення між провадженням практичної політики та розвитком ринкових механізмів регулювання економіки. На академічному рівні виникає потреба у знаходженні продуктивних шляхів інтеграції між знаннями, що знаходяться на перетині економічної науки та політології.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми реального світу, що є предметом розгляду як

політологів, так і економістів вивчаються як українськими так і закордонними вченими. Зокрема, О. М. Чечель займається проблемами формування економічної політики держави [1]. Ю. Є. Петруня досліджує питання формування економічної політики в умовах глобалізації [2]. І. Дунаєв вивчає проблеми, що стосуються регіональної економічної політики [3]. Р. О. Джура аналізує питання розвитку державної економічної політики [4]. Зважаючи на істотний інтерес до зазначеної проблематики, важливо розглянути окремі теоретичні питання, що стосуються міждисциплінарних проблем взаємодії політології та економічної науки.

Метою дослідження статті є побіжний розгляд деяких міждисциплінарних проблем, пов'язаних з спільним використанням знань політології та економічної науки.

Виклад матеріалу дослідження та його основні результати. Українська економіка сьогодні перебу-

ває у трансформаційному стані. Ось чому надважливим питанням є формування економічної політики, її вдосконалення та оптимізація намагань, як державних організацій так і представників приватного сектору економіки. Економічна політика, на рівні з механізмами державного управління та вдосконаленням українського законодавства, є дієвим важелем спрямованим на підвищення ефективності економічної діяльності на території всієї країни. На сьогодні, вже зроблено багато кроків у напрямку формування ринкової економіки, конкурентоспроможної в глобальних масштабах. Проте окремої уваги заслуговують деякі питання пов'язані з дослідженнями, котрі знаходяться на перетині таких академічних дисциплін, як політологія, політична наука, політекономія, економічна наука.

Одним з найцікавіших міждисциплінарних питань, що корелюють з темою нашого дослідження є підкріплення економічної політики відповідними нормативно-правовими актами. Оскільки система законодавства України створює відповідні умови для проведення економічної діяльності, важливим також є розроблення таких нормативно-правових актів, котрі легальним чином, створюють умови, що сприятимуть економічній діяльності. Ось, що про це пише один з сучасних українських науковців: «... порядок формування економічної політики держави, її система ... мають отримати власний законодавчо забезпечений механізм» [5, с. 217]. В цьому відношенні, одним з найважливіших питань є узгодження українського законодавства з законодавством розвинених країн. В цьому відношенні варто враховувати рекомендації, що надаються розвиненими країнами, саме таким чином можна досягти вдалого реформування економічного життя країни. Таким чином, нарівні з рекомендаціями європейських країн, варто прислуховуватися також до побажань міжнародних організацій до яких входить Україна. Саме таким чином, можна у великій мірі, прискорити реформи, що позитивно вплинуть на розвиток національного виробництва, підприємництва, а також на сферу послуг. Це, зокрема, стосується ідей, пов'язаних з політичним життям країни, а також розробкою ефективної практичної політики.

На теоретичному рівні, політичні ідеї є невіддільними від практичних кроків, пов'язаних з конкретними галузями народного господарства. Вміння раціонально міркувати про економічні зміни нерозривно пов'язане з можливостями ухвалення певних політичних рішень. Таким чином, якщо знання про політику та економіку можуть бути отримані в межах відокремлених академічних дисциплін «політології» та «економічної теорії», то знання з цих дисциплін можуть бути застосовані для вирішення складних проблем реальності, що потребують залучення знань з обох дисциплін. Наведемо цитату: «... політичні ідеї є вбудованими в світогляд і, таким чином, нерозривно пов'язані зі способами міркування про економіку ...» [6, с. 143]. На рівні найвищого управління держави галузеві міністерства, комітети при Верховній раді України створюють та впроваджують практичну політику, що стосується окремих галузей народного господарства. На наступному кроці, політика, що в великій мірі корелює з конкретними законами, впроваджується на локальному та місцевому рівнях органами місцевої влади. Таким чином, на практиці, розвиток економіки є невіддільним від провадження практичної політики і потребує глибоких знань як політичної, так і економічної науки.

В цьому відношенні, політика, у великій мірі, стосується економічного розвитку. Тому варто з уважністю обирати конкретні економічні та політичні теорії, що будуть слугувати теоретичною базою для проведення практичних змін. Наприклад, це стосується надання переваги ліберальним, або соціалістичним поглядам, відповідно – концентрації уваги на інституті приватної власності, або соціальних гарантіях. Зважаючи на реальну ситуацію, що склалася в Україні, за останні роки виникло багато незахищених верств населення, щоб подолати таку складну ситуацію в економіці та підтримати хитку політичну стабільність, необхідним є залучення найрізноманітніших зацікавлених сторін, з метою формування прогресивної економічної політики та стабілізації економічного розвитку. Однією з найактуальніших проблем залишається участь вітчизняних науковців у розвитку держави та посилення співпраці не лише у формі дослідницьких програм, але й створення спеціальних експертних груп та аналітичних центрів, що є радниками з конкретних проблем розвитку.

Прискіпливого вивчення потребує реальна ситуація, що склалася в країні. Вона може бути досліджена, зокрема, за рахунок використання міждисциплінарної методології та теоретичних міждисциплінарних знань. Складні явища реальності, що в ХХ столітті вивчалися переважно за допомогою специфічних дисциплінарних перспектив, часто не знаходили ефективного вираження у формі виразної та ясної наукової думки. В цьому випадку, науковці в розвинених країнах звертались до об'єднання зусиль навколо вирішення складної проблеми. Мова тут йде не лише про спільне використання знань з різних галузей наукового знання, але й залучення до подібних досліджень науковців та професіоналів з різним досвідом та можливостями. Організація подібних досліджень становить суттєву проблему, оскільки не завжди вдається не лише знайти спільну мову, але й хоч якось наблизитися до розв'язання конкретної проблеми. Часто можна спостерігати ситуацію, коли через брак порозуміння (фактично це «різні мови», котрими спілкуються професіонали) не вдавалось наблизитися до адекватного тлумачення ситуації, що склалася. І це стосується не лише соціальних наук, але й природничих, технічних, тощо.

Економічна політика, таким чином, повинна враховувати відомі правила за якими розвивається економіка. Економічні знання з економічної теорії, політичної економії, глобальних міжнародних відносин, економічних концепцій менеджменту можуть бути використані для формування політики в численних сферах народного господарства. Крім того, до таких досліджень варто також залучити окремі знання, що стосуються соціології та психології. «В ідеалі політика щодо економіки повинна ґрунтуватися на свідомому використанні економічних закономірностей суспільного розвитку ...» [7, с. 47]. В цьому відношенні, варто звернутись до найширшого залучення зацікавлених сторін та інтеграції зусиль різноманітних агентів, що зацікавлені у розвитку вітчизняної економіки. Кожна з сторін буде надавати професійні поради та спеціалізовані знання, а відповідно і галузеву термінологію, для осмислення існуючої ситуації та вирішення численних проблем. В контексті побудови демократичного суспільства, необхідно підвищити рівень доступності подібних знань та збільшити відкритість державних владних інституцій. Сучасне громадянське суспільство повинно в повній мірі володіти інформацією про державну політику, також економічну, та

мати конкретне уявлення про модель економічного розвитку. Останнє може збільшити рівень довіри та лояльності до влади, а також вплинути на стабілізацію політичної ситуації.

Для того, аби економічна політика краще співвідносилася з розвитком суспільства в цілому, варто враховувати не лише конкретні зміни, але й контекст, що постійно ці зміни супроводжує. Реформи в галузі можуть бути найрізноманітнішими і слідувати численним тенденціям, що присутні в глобальному вимірі. Проте варто брати до уваги рівень готовності вітчизняних агентів змін до конкретних нововведень. Ось, що в цьому зв'язку пише О. Москаленко: «... ступінь погодження на конкретну модель економічної політики є мірою задоволення її інструментарієм, що виявляється в характері впливу і результатах у конкретному інституціональному середовищі ...» [8, с. 53]. Збільшення інвестицій, поліпшення підприємницького клімату, розвиток відновлюваної енергетики, політика протекціонізму чи відкритості, розвиток галузей промисловості, поліпшення в соціальній сфері та утвердження меритократії потребують багатофакторного аналізу, пов'язаного з використанням наукового інструментарію з таких дисциплін, як статистика, економетрія, математичний аналіз, тощо. Ось чому, не лише якісні інсайти, але й кількісно вимірні економічні показники є запорукою розробки та впровадження ефективної економічної політики. Таким чином, науковий обґрунтований підхід може виявитися каталізатором економічного розвитку.

Важливою складовою необхідних змін виявляється також державна фінансова політика. Розвиток окремих галузей суспільного життя, за допомогою всебічно координованого бюджетування, або оптимізації державної політики, позначається не лише на розвитку економічної сфери, але й на отриманні довготермінових покращень за рахунок створення людського та соціального капіталів. «Держава за допомогою інструментів фінансової політики стимулює інвестиційно-інноваційну діяльність, підприємницьку активність, а відповідно – сприяє економічному розвитку» [9, с. 342]. Фінансова політика повинна враховувати не лише пряме економічне стимулювання, але також і інші чинники, що можуть дати покращення за допомогою непрямих методів. Наприклад, стимулювання розвитку освіти та науки, збільшення фінансування на 1 % може дати значний приріст ефективності наукової діяльності, а також збільшити рівень професіоналізму майбутніх випускників. Відповідно, уваги також заслуговують питання інтеграції зусиль у трикутнику держава-університети-представники бізнесу. Такі покращення є особливо ефективними в умовах формування економіки знань та розвитку інформаційного суспільства. Ось чому, на найвищому рівні управління в державі складність проблем, що потребують вирішення, лише посилюється. Враховуючи, що теорія міждисциплінарності має справу з складними феноменами реальності, а також враховує «вільні ніші» та «торгові зони» між дисциплінами, її використання є особливо ефективним у сфері формування та вдосконалення економічної політики.

Особливо актуальними на сучасному етапі розвитку української держави є проблеми пов'язані з сталим розвитком. Політика, що стосується розвитку держави повинна враховувати не лише економічний розвиток, як такий, але й також розвиток соціуму та екологічні питання. Уникнення розриву між теперішнім та майбутніми поколіннями, врахування стану заможності усіх соціальних груп, захист

малозабезпечених верств населення є питаннями, що корелюють з соціологічною проблематикою, а отже підвищують складність проблем, що належать до сфери компетентності управлінців, урядовців, політиків та законодавців. Також важливими є проблеми зменшення впливу на довкілля різних антропогенних та техногенних чинників, Врахування екологічних факторів стосується прорахунку негативних наслідків впливу на навколишнє середовище і створення довготривалої стратегії розвитку, що не заціклюється на економічних вигодах та виключно втриманні економічної стабільності у найближчі кілька років. Отже створення умов для сталого розвитку вимагає не лише короткотермінових дій та практичних кроків, але й належного стратегічного теоретичного обґрунтування розвитку та врахування інтересу більшості існуючих соціальних груп.

Враховуючи необхідність утвердження принципів сталого розвитку, а також створення передумов для розвитку економіки знань, окремої уваги потребує підсилення зв'язку між академічними установами та апаратом державного управління. Для прикладу можна звернутися до держав, що за короткий термін здійснили значний прорив не лише у розвитку державної економіки, але й значно посилили конкурентоспроможність на глобальному ринку. Мова йде про Китай, і особливо цікавим видається те, що в Українській науці цікавість до економічного розвитку цієї держави має систематичний характер. Ось один чудовий приклад прогресивних змін, що видаються цікавими і для України: «Академія наук Китаю готує розгорнуті прогностичні доповіді Державній раді Китаю щодо основних проблем соціально-економічного розвитку країни» [10, с. 56]. В цьому відношенні, Академія наук України, також виконує схожі функції, проте приклад Китаю дозволяє зосередитись не лише на систематичності та практичному характері таких звітів, але також і на можливостях фінансування наукових та освітніх установ. Досвід розвинених країн дає змогу стверджувати, що рівень фінансування, у великій мірі, корелює з ефективністю наукової роботи. Тому уваги потребують не лише питання теоретичного обґрунтування практичних кроків і системної взаємодії, але також і належного фінансового та матеріального забезпечення наукових та академічних працівників.

На рівні з проблемами державно-академічної співпраці уваги також потребують і проблеми, що стосуються врахування потреб різноманітних зацікавлених сторін та груп, що існують в суспільстві. Наведемо цитату: «... односпрямована економічна політика може ще більше нахилити баланс політичної влади на користь домінуючих груп, що призведе до значних негативних наслідків для майбутнього політичного балансу» [11, с. 189]. Таким чином, лобювання інтересів окремих груп може вивести з рівноваги рішення, що стосуються теперішнього та майбутнього політичного курсу. Тому економічна політика повинна носити системний характер та враховувати численні фактори як економічного, так і неекономічного характеру. Системні реформи повинні стосуватися більшості сфер суспільно-економічного життя країни, в намаганні створення сталого розвитку та відповідності вимогам міжнародних організацій та розвинутих країн. Виникає потреба у формуванні політичної стабільності та забезпеченні довгострокового політичного балансу в країні, що прямо впливає на економічну політику та економічний розвиток держави. Всебічно збалансована економічна політика дасть змогу створити надійний

фундамент для провадження стратегічних реформ та розвитку стратегічного ясного бачення необхідних змін в державі. Найоптимальнішою видається ситуація, коли враховані більшість факторів, пов'язаних з економічною політикою і здійснення необхідних реформ чітко відокремлено від популістських короткотермінових змін окремих політичних сил.

В цьому відношенні, особливо актуальною видається проблема використання можливостей формальних дисциплін (математики, статистики, теорії ймовірності, теорії систем) та комп'ютерних дисциплін для передбачення та прогнозування розвитку економіки, а також створення відповідної економічної політики. Міждисциплінарні дослідження, що стосуються залучення фахівців з таких сфер знань як економічна статистика, економетрія, економічна кібернетика, економічна інформатика, посилення та підтримка існуючих намагань можуть створити обґрунтований погляд на економічний розвиток країни. Створення подібного погляду, у великій мірі, корелює з утвердженням «доброго врядування» та збільшенням підзвітності, прозорості та відкритості політичних та управлінських організацій. Прозора економічна політика та підзвітне державне управління можуть слугувати інструментами збільшення довіри суспільства до державних органів влади та політичних партій, тому варто використовувати всі можливості, що існують в державі, а також ті, що надаються розвиненими країнами.

Все викладене вище лише в дуже незначній мірі виявляє міждисциплінарну складність, що стосується розробки та впровадження економічної політики. Проблеми, пов'язані з політичними рішеннями відносно національної економіки на державному на регіональному рівнях стосуються проведення системних міждисциплінарних досліджень, котрі були б кількісно обґрунтованими та враховували всі значущі частини національної економіки, включаючи аграрний сектор, численні галузі промисловості, сферу послуг та можливості розвитку економіки знань. Вирішенню цих проблем особливо сприяє розвиток інформаційно-комунікаційних, а також комп'ютерних технологій. Збір та обробка кількісних даних, що стосуються великомасштабних економічних досліджень набагато спрощується, що дозволяє підвищити ефективність розробки економічної моделі засобами економічної кібернетики та економічної інформатики. І хоча розробка деталізованої та реалістичної моделі національної економіки є надскладною проблемою, проте на її основі можна суттєво підвищити ефективність стратегічних політичних рішень у сфері економіки.

Теорія міждисциплінарності займається специфічними проблемами, що стосуються активізації взаємодії навколо вирішення складних проблем суспільства та держави. Ось чому вона може виявитися корисною у організації досліджень, пов'язаних з вра-

хуванням численних галузей народного господарства та залученням різноманітних зацікавлених сторін. Два останні чинники прямо пов'язані з можливістю організації такої взаємодії, оскільки вона потребує координації, як на рівні держави, так і в межах конкретних заходів та проектів.

Висновки. Міждисциплінарність є однією з найактуальніших проблем пов'язаних з створенням та впровадження економічної політики. Складність міждисциплінарних зв'язків, що існують між політичною наукою та економічною наукою стосується складності науково-методологічного інструментарію на перетині обох наук, що є відображенням складності реальних проблем. Окремої уваги потребують проблеми створення комп'ютерної моделі економічного зростання та створення економічної політики на її основі. Теоретичне осмислення проблем економічної політики та пошук практичних кроків має своєю метою завершення трансформаційних процесів та створення повноцінної ринкової економіки. Подальші дослідження можуть стосуватися оптимізації економічного розвитку в державі за рахунок знаходження балансу між аграрним, індустріальним та пост-індустріальним секторами економіки.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Чечель О.М. Мета формування економічної політики держави. *Інвестиції: практика та досвід*. 2009. № 21. С. 62–66.
2. Петруня Ю.Є. Економічна політика держави: «суспільний вибір» в умовах глобалізації. *Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму*. 2010. № 1(3). Т. 1. С. 263–270.
3. Дунаєв І.В. Механізми формування регіональної економічної політики в умовах «нової нормальності». *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2017. № 2(33). С. 64–74.
4. Джура Р.О. Основні етапи еволюції державної економічної політики. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2018. № 72. С. 180–189.
5. Задохайло Д.В. Економічна політика держави в системі правового і законодавчого забезпечення. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2013. № 3(74). С. 214–221.
6. Roncaglia A. On the relationship between economic and political discourses: a few examples. *Instituzioni e Sviluppo Economico*. 2003. Vol. 1. № 1. P. 141–156.
7. Петракова К.О. Інституційні аспекти взаємозв'язку економіки і політики в перехідному суспільстві. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2015. № 3(26). С. 42–49.
8. Москаленко О.М. Економічна політика держави як інструмент реалізації стратегічних цілей економічного розвитку. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2012. № 2. С. 46–56.
9. Адаменко І.П. Фінансова політика як інструмент соціально-економічного розвитку країни. *Бізнес Інформ*. 2014. № 3. С. 341–345.
10. Олєфір А.О. Економічна політика Китаю: досвід реформ для України. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 2. С. 53–57.
11. Acemoglu D., Robinson J.A. Economics versus Politics: Pitfalls of Policy Advice. *Journal of Economic Perspectives*. 2013. Vol. 27. № 2. P. 173–192.